

Andreas Daniel Habichhorst Matthaeus Bolius

**Abramus Sola Fide, Imputata Seminis Benedicti Iustitia, Iustificatus,
Dissertatione Theologico-Exegetica Ad Gen. XV, 6. & Rom. IV. 3. Plenius paulo
ostensus & expensus**

Rostochii: Weplingius, 1696

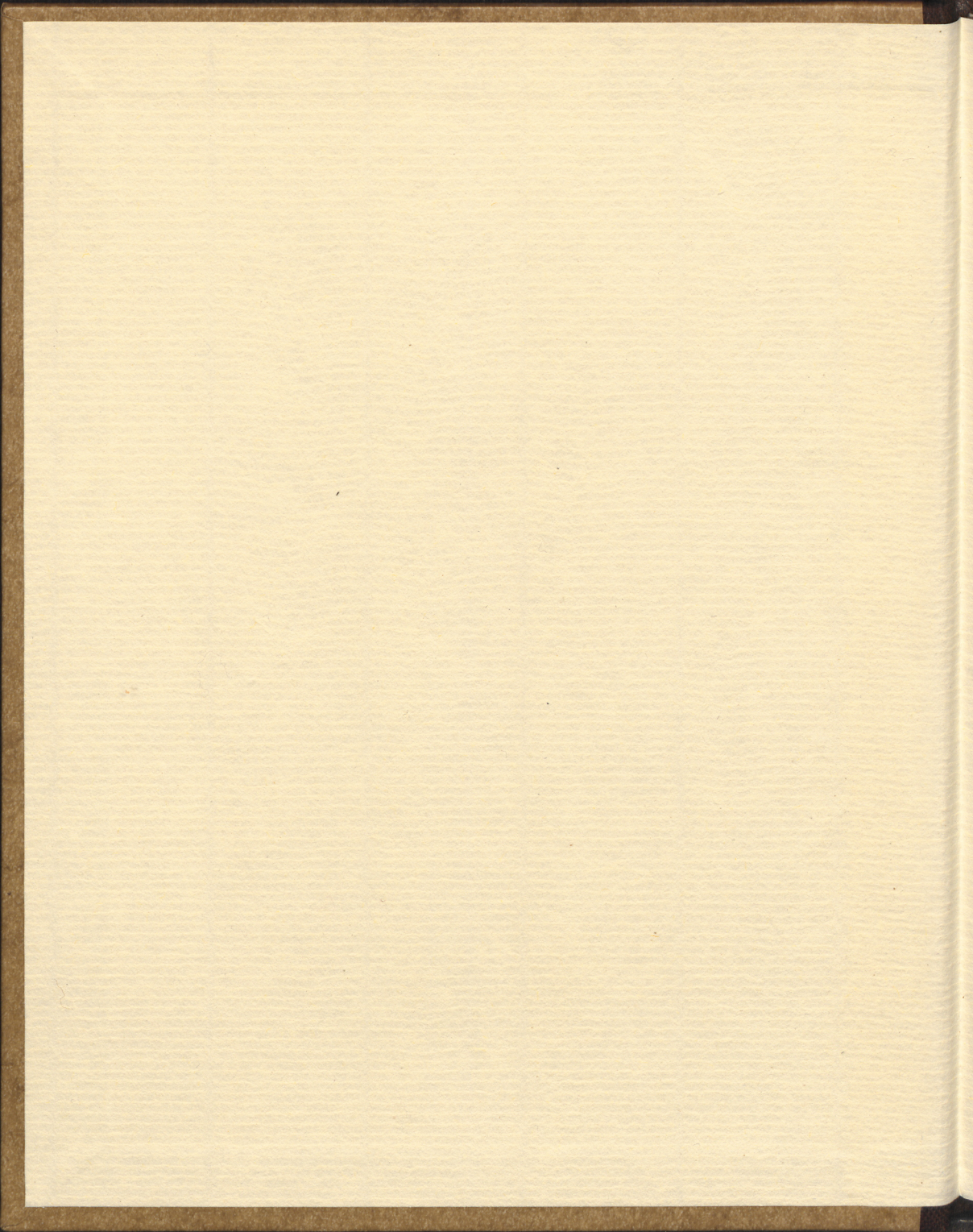
<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn740914219>

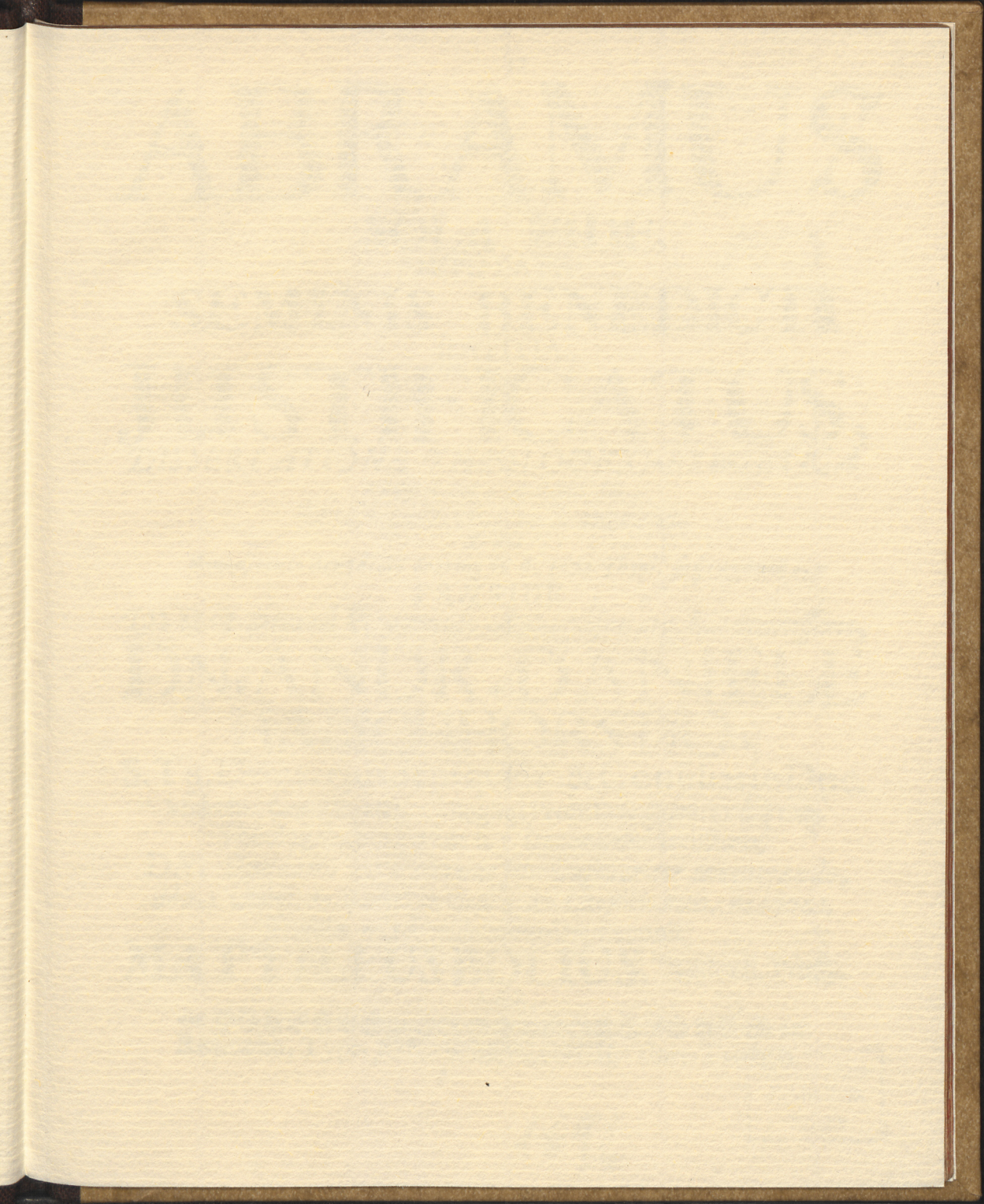
Druck Freier Zugang

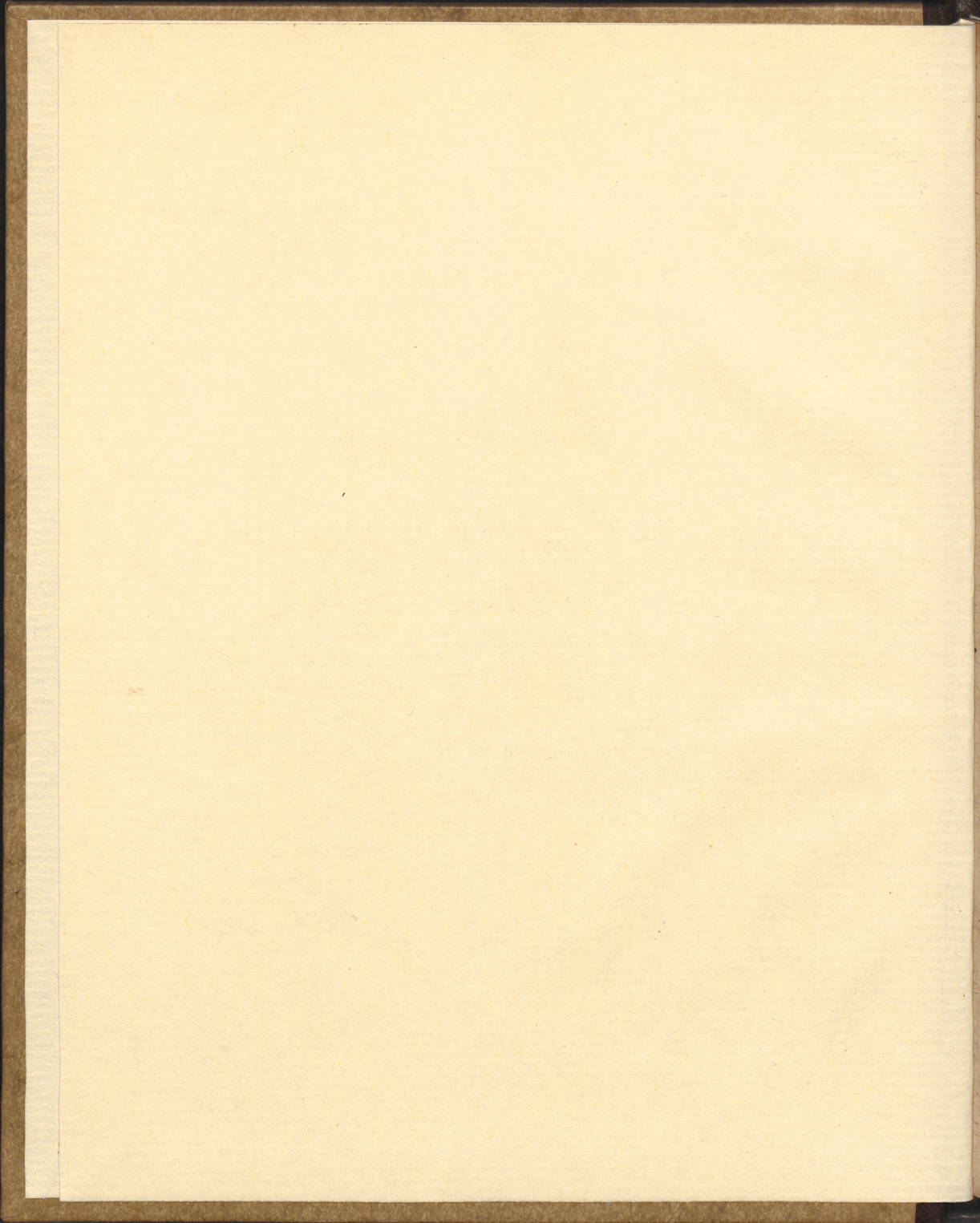

RU theol. 2.Mai 1696

Habichhorst, Andr. Dan./c

19
ABRAMUS

**SOLA FIDE,
IMPUTATA**

SEMINIS BENEDICTI

JUSTITIA,

JUSTIFICATUS,

DISSERTATIONE THEOLOGICO-EXEGETICA

Ad GEN. XV. 6. & ROM. IV. 3.

Pleniùs paulò ostensus & expensus;

QUAM

Benedicente Benedicto Semine & R. F. Cte Theol. suffragane,

PRÆSIDE

VIRO Summè Reverendo, Magnifico atq; Excellentissimo,

DN. ANDR. DANIELE

HABICHHORSTIO,

S. TH. DOCT. ejusdemq; P. P. & Consiliario Duc.

Mekelb. Consistoriali, Collegiq; Proff. Ducalium ut & F. Ctis
Theologicæ Seniore & h. t. Decano spectatissimo,

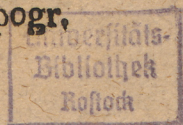
DN. PATRONO AC FAUTORE suo singulariter devenerando,

Ad d. 2. Maji, An. C. 1695 in illustribus Acad. Rostoch. AUD. MAJORI,
placidæ συζητήσεως Academicæ exponit

MATTHÆUS BOLIUS, Rastemb. Prussg;

A. & R.

☉
Rostochii, Typis JOH. WEPPLINGII, Univ. Typogr.

1696

SERENISSIMI AC POTENTISSIMI
ELECTORIS BRANDENBURGICI
ARCIS

RASTENBURGENSIS
CAPITANEO

illustri,
Ecclesiæ Patrono & Consiliario Provinci-
ali Fulgidissimo,
Ejusdemque RASTENBURGENSIS Districtus

ORDINI EQVESTRI
Gnerosissimo,

UT ET

Perquam Reverendo ibidem
MINISTERIO,

Nec non

CIVITATIS LAUDATÆ

SENATUI JUDICIOQUE
Prudentissimo & Amplissimo,

simulque

TRIBUNIS ac CIVIBUS
Spectatissimis atque Eximiis
omnibus & singulis,

Dnns. Patronis, Promotoribus
ac Fautoribus observandissimis,
& honoratissimis

Articulus de Justifica-

tione hominis coram Deo, si non *prin-*
cipem fidei vel Doctrinæ Christianæ, cum
Theologis Wittebergenf. in *Repet. Con-*
sensu Fidei verè Lutheranae puncti. 42., certè
proximum à principe, vel etiam funda-
mentalissimum cum B. D. Kromayero in
Loc. XI. Theol. Pof. Pol. & Loc. V. Anti-Syna-
cret. tb. 1. vel cum aliis centum Theolo-
gia, ad quod omnia collimant, vel *sa-*
crum Oceanum, in quem fluant & ex quo

omnia Confluant, vel cum Chemnitio Loc. de Justif part. 2. *arcem*
& *propugnaculum* totius doctrinæ Christianæ dixerimus, à veritatis
Semitâ recessisse vix videbimur. In illo enim articuli plures iidemque
gravissimi, de Homine sc. de Peccato, de DEO ejusque *justitiâ & misericor-*
diâ, de Christo ejusdemq; *Persona & Officio, Obedientiâ, morte, me-*
rito & satisfactione, de *fide & Bonis Operibus* occurrunt: Illo etiam
stante superstitiones & corruptelæ, quibus ceteroqvi Papiseqve alii-
que heterodoxi alios contaminant articulos, per se cadunt: illoque
cadente vel contaminato orthodoxia in aliis retineri articulis ne-
quit: *Pauulum enim fermenti totam fermentat massam*, quod dictum
Apostolus in hac ipsa de Justificatione controversia usurpat, Gal. V. 9.
Cont. B. *Luth. Tom V. Jen. f. 159. F. C. Epit. Declar. Art. 3. p. 683. D. Kro-*
maj. l. C. Id quod antiquus ille serpens, sic satis animadvertisse vi-
detur, cum articulum hunc nullo non tempore non tantum per *So-*
cinianos & Pontificios, sed & per *Novatores* quosdam, qui ceteroqvi
purioris doctrinæ *receptores* volebant videri, corrumpere conare-
tur. Cum verò non ipsum modo Articulum, sed & illa Scriptura-
rum loca, quibus ipse nititur, & hos inter *Cardinalem illum Mosaico-*
Paulinum Gen. XV. 6. & Rom. IV. 3. quippe quo *Abram non in bestia*
per Bona Opera, sed imputativè per fidem justificatus dicitur, obscura-
re & depravare omnem, quod ajunt, rudentem moveant, haud abs-
re fore arbitrabar, si illum tam insignem locum, facem mihi prælu-
cente Excell. Dn. Præside, paulò penitius considerarem, ex eoque

▲

Abra.

Abramum, tanquam ordinarium omnium tam in V. quam N.T. iustificandorum exemplar, non inbasivè per bona opera sed impurativè, solâ fide, coram Deo iustificatum, contra Pontificios & Socinianos aliosque breviter monstrarem. Totam vero tractationem Loci Mosaico - Paulini in tres quidem sed breves omnino Sectiones dispescemus, quarum prima erit *Parasceustica* 2. *Analytico-Exegetica* 3. *Præctico-Parismatica*, Tu verò, ô summe Deus,

Huc ades & nostris clemens allabere cæptis!

SECTIO I. PARASCEUSTICA.

Viam ergo ad Genuinum Loci Mosaico - Paulini sentum prima Sectione paraturis, duo præcipuè duobus evolvere membris incumbit. Ex quibus M. I. utrumque textum authenticum unâ cum versionibus præcipuis præmittet; Membr. II. præcedentem Textus historiam atque connexionem evolvat. Est igitur

MEMBR. I. præmittens

Textum utrumque Authenticum cum versionibus præcipuis.

§. I. Textus v. Authenticus Mosaicus Gen. XV. 6, hic est: והאמין
ביהוה ויחשבה לו צדקה

Versio Chaldaica Onkelosi,

: האמין במיטרא דיי וחשבה ליה ללו :

h. e. credit in verbum Domini, & reputatum est ei ad justitiam
Græca LXX. Ἐπίστευσεν Ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐυλογίᾳ αὐτῷ ὡς δικαιοσύνη.

Latin. Vulg. Credit Abram DEO & reputatum est illi ad justitiam. Jun. & Trem. Tunc credit Abram Jehovæ, qui imputavit ei illud ad justitiam.

Germ. Luth. Abram gläubt dem HERRN und das rechnet Er ihm zur Gerechtigkeit.

§. 2. Textus Authenticus Paulinus Rom. 4. 3, ex Græca versione LXX. Gen. XV. 6, tunc vulgò nota citatus: *Τί γὰρ ἡ γραφή λέγει; Ἐπίστευσεν ᾧ Ἀβραὰμ καὶ ἐυλογίᾳ αὐτῷ ὡς δικαιοσύνη.*

Luth.

Luth. Was saget aber die Schrift? Abraham hat Gott geglaubet/ und das ist ihm zur Gerechtigkeit gerechnet.

Verf. Lat. Trem. & Bezæ: Quid enim dicit Scriptura? nempe credidit Abraham DEO, & imputatum est illi ad justitiam.

§. 3. Præterea allegatur hic locus (α) ab eodem Apostolo iisdem verbis, Gal. 3. 6. καθὼς Ἀβραὰμ ἠπίστευσε τῷ Θεῷ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

(β) Ab Apostolo Jacobo Cap. 2. 23. καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφή ἣ λέγει, ὅτις ὅσοι ἠγάπησαν τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

§. 4. Ut ut verò Apostoli quibusdam verbis à Mose, & versiones vel à fonte vel inter se discrepent; sensu tamen perquam elegantè conspirant. Omnes enim eò collimant, ut Abramum (non per opera, nec inhæsitè, sed per fidem & imputativè coram DEO justificatum esse contestentur, id quòd sequentibus erit ostendendum.

Membr. II. recensens

Præcedentem textus historiam & Connexionem.

I. Cum enim enucleandis Scripturarum locis plurimum lucis afferat antecedentium & consequentium collatio, operæ jacturam haud fecerimus, si in ipso interpretationis Loci hujus limine, juxta leges Hermeneuticas, præcedentem historiam & συνάφειαν s. connexionem cum antecedentibus, pro investigando Loci hujus scopo veròque ejus sensu, paulò altiùs repetamus, præsertim cum ipse Moses connectere locum hunc cum præcedentibus præfixione particulæ ׀ in והאמין non dubitarit. Præcedente enim Capite XII. Gen. v. 1. 2. 3. jusserat DEUS Abramum exire ex Patria sua (h. e. Mesopotamia) & cognatione sua, adjectâ triplici promissione, terre sc. Canaan, multiplicandi seminis, & quæ principalissima erat, Seminis benedicti, h. e. Messia, his proposita verbis: ונברכו בך כל משפחת הארץ in te omnes familia terra, quæ ipse DEUS Gen. 22. 18 & cap. 26. 4. ita interpretatur: ונברכו בך כל גווי הארץ h. e. benedicentur in semine tuo omnes gentes terre. Conf. Gen. 28. 14. Et Apostolus Gal. 3. 8. 16. singularem numerum בורעך in semine tuo fortiter urgens, de Christo disertè exponit.

§. 2. Quamvis autem Abram DEUM ita vocantem & promit-

mittentem ex fide secutus, iuxta Heb. XI. 8. homo ætatis suæ 75. ex patriâ terrâ cum Coniuge Sarâ fratrisque filio Lotho in terram Canaan exiverit Gen. XII. 4. 5. & promissiones seminis habuerit aliquoties repetitas v. 7. & cap. XIII. 14. 15. 16. nihilominus tamen, ubi complementum ipsarum non nihil differri videret, intereaque nonnullas experiri adversitates necessum haberet (ex terra enim promissa Canaan propter annonæ caritatem in Ægyptum migrare, ibique Coniugis causâ periculum subire v. 11. 15. seqq. & reversus in Canaan litigia inter suos & Lothi, fratris sui filii, Pastores audire, & ob horum declinationem à Lotho sese separare Cap. XIII. 7. imo & in viciniâ sua bellum, quod Rex *Kedarlaomer* ejusque locii cum quinque Regibus pentapoleos, Rege sc. Sedom, Amorah & ceteris à Kedarlaomer deficientibus gerebat, hujusque occasione Lothi in regione Sedomæ habitantis captivitatem, experiri cogebatur, Gen. XIV. 1. 8. 10. 11. 12. quanquam pro liberando hoc Lotho, assumtis 318. vernis suis & confœderatis quibusdam, Regem Kedarlaomer cum sociis aggressum feliciter debellavit v. 15. 16. & reversus è militiâ victor non tantum à Rege Sedom honorifico occurso v. 17. sed & à Melchisedeco Rege Jeruschalem opiparo convivio civili & benedictione religiosa exceptus & refectus fuit, v. 18. 19. 20. Conf. Dn. Præf. Dissp. de Melchisedeco) ubi, inquam, has adversitates post promissiones jam dictas experiretur, & promissum differretur, non nihil de ipsarum intellectu & tententiâ dubitare, & cum gravi quadam tentatione luctari Abram cœpit, quod pluribus ex seq. Cap. XV. Gen. v. 1. & seqq. patet, in quo & præsens locus noster habetur.

§. 3. His enim, quæ modò ex præcedd. Cap. XII. XIII. & XIV. Gen. recensuimus, transactis, vel אחר הדברים האלה, utifons Ebraus habet, h. e. post verba hæc (ubi verba pro rebus gestis, quæ verbis recitantur, Ebraorum more ponuntur. Conf. Gen. XIX. 22. Deut. XVII. 5. Jud. VI. 29.) factus est cap. XV. Gen. sermo Domini ad ipsum per visionem dicentis: *Ne timeas Abram; Ego protector sum Tuus & merces tua multa valde.* Quibus certè verbis metuculosum Abrami animum consolatur & erigit DEUS. Unde verò hic metus fuerit ortus, disputatur; hoc tamen certum est, Abramum non levem incessasse metum, & hinc cum gravi quadam tenta-

tentatione luctatum fuisse. Igitur DEUS pro summa benignitate
 sua consternatum promissione & solatio erigere Abramum, o-
 mnemque ipsi metum adimere dignatur, per visionem ipsi dicend-
 ם לך תירא אכרם אני מגן לך, *ne timeas Abram* (ne vicinorum s.
 potentia sinvidia metum tibi incutiat, neve de promissionis veritate
 dubites) *Ego מגן clypeus tibi* (protector tuus summus, à Rad. גנן
 textit: *abstractum enim pro concreto* more Ebræorum adhibetur,
 ad indigitandum superlativum, vel divinæ benedictionis & pro-
 tectionis magnitudinem, q. d. quem timeres me protectore tuo
 summo & omnipotente? Et cur dubitares de promissionis veritate:
Ego merces tua, & quidem מרר הרב i. e. *multa valde* &c.
 §. 4. Quid vero Abramus audito hoc Domini verbo? ille
 regerit v. 2. *Domine DEUS, quid dabis mihi? Ego vado* (incedo) *orbis*
 (improlis) Luth. ohne Kinder. Quibus certè verbis tentationem
 suam apertè exponit q. d. audivi quidem promissionem de dando
 femine benedictio ex meis nascituro lumbis; sed eò usque sum
 progressus, ut non adeo multum mihi ex hoc vitæ curriculo super-
 sit, sed jam prope ad metam pervenerim; hactenus vero non de-
 didisti semen illud, sed improlis discedo; quid autem prodest,
 licet quamplurima mihi dederis, si decedam sine liberis? Ut ve-
 rò tentationem exaggeret, atque rei indignitatem augeat, *Elie-
 seris* simul *Damasceni*, *Oe. onomi sui*, mentionem habet eumque promissi-
 onum de femine benedictio & possessionum hæredem fore, ade-
 oque in promissione divina Gen. XII. qua Semen ipsi promissum,
 fortasse non suam ipsius prolem, sed tantum cognatos & domesti-
 cos aliosque etiam servos & æconomos significari vel intelligendos
 esse carne suggerente suspicatur, inqviens: *quid dabis mihi, ego absq;
 liberis incedo*; sed בן-משק ביתי הוא רמשק אליענר h. e. *Filius*
 (non Masek vernaculæ Abrami, uti LXX. habent, neque filius *Oe-
 conomi mei*, uti Vulgatus, sed) *discursationis domus mee* (à R. קפפ
 discursitavit) h. e. per Ebraismum *discursator* s. *æconomus meus* (qui
 jugiter discurrens omnes domus angulos perrepat quasi, vel ad
 quem recurrit familiæ meæ quilibet. Conf. Glass. Phil. S. I. 3. Tr. 1.
 Can. 36. n. 4. Fuller. misc. sacr. l. 3. c. 15. quomodo *filius mortis* notat
mortis reum 1. Sam. 31. *filius arcus sagittam* Job. 41. 19. Conf. Glass. l. c.
 & *Wasm. Ebraism. Ref. App. 2. p. 286.*) *ipse Damascenus Elieser*. Ut adeo
 A 3 tam

tam posterius *פטר נון*, quàm prius *נון פטר* sint epitheta Elieseri, & prius quidem officium ejus respiciat, uti dictum, noterque idem, quod dispensatorem & œconomum; posterius verò patriam œconomi hujus Damascum ostendat. Pergit verò Abram v. 3. *Ecce mihi non dedisti semen; Eli:ser verò, (de quo dixi) semen habet: Ecce sic erit, ut filius domus mea (i. e. filius Elieseris s. verna meus, domi meæ ab Eliesere natus (adeoq; non ipse Elieser Damascenus) sit heres meus,*

S. 5. Gravissimæ huic tentationi & objectioni Abramiticæ ita occurrit DEUS, ut ostendat semen promissum & hæredem non futurum esse filium œconomi Elieseris, sed semen, quod de lumbis Abrahami esset egressurum, his verbis v. 4. *non erit hic (Elieseris filius) heres tuus, sed qui egredietur de visceribus tuis, hic heres tuus. Atq; ut eò magis veritatem promissionis ostenderet, educebat ipsum foras v. 5. & dicebat illi: Suscipe cœlum, & numera stellas, si potes numerare illas, & agebat illi: Sic eris semen tuum.* Post hæc autem verba divina cum Abramo sociata, immediatè seq. v. 6 Moses locum recenset nostrum: *Et credidit (Abram, cum quo hæctenus sermones sociavit DEUS) in Deum, & imputavit illud ei ad justitiam.*

S. 6, Quod verò Paulini, alterius loci nostri, *Connexionem attinget*, ut de illo etiam pauca interseramus, ita habet: in præced. Cap. 3. ad Rom. inter alia v. 21. 22. 23. 24. 28. docuerat Apostolus, hominem justificari per fidem sine operibus, dixeratq; v. 21. *justitiam fidei testimonio legis* i. e. ex libris Mosaicis & Prophetarum comprobatam esse, ut sc. suspicionem novitatis removeret, q. d. neque rem novam, neque à lege & Prophetis alienam annuncio. Ut vero doctrinam cap. 3. traditam magis confirmet atqve illustret, hoc seq. cap. ad Rom., affert tum exemplum *Abra* ex Lege s. Libro Mosaico Gen. XV, 6. qui ipse Locus noster est: *Abra*, inquam, qui habebat fidem & opera, & tamen non ex operibus, sed ex fide dicitur justificatus; tum etiam *testimonium Prophetæ Davidis* ex Psalm. XXXII. 1.

SECTIO II. ANALYTICO-EXEGETICA.

MEMBR. I. exponens

Loci SUBJECTUM.

FACTA sic præparatione quadam, per recensitionem tum textuum authenticorum & versionum, tum historica connexionis, pedem

pedem jam ad Philosophico . Theologicam Textuum Authenticorum *Analysin* atque *Exegesin* promovemus. Philologia enim sacra ex minimis etiam textuum originalium vocibus, imo ex punctis, ingentes doctrinarum thesauros colligere solet. Quatuor vero membris Exegesin illam expediemus, quorum (1.) exponet *Subiectum*, quod est *Abramus*, (2.) verò *Prædicatum*, *creditur in DEUM* &c. Cum vero prædicatum plura involvat, fusius illud continuandum per m. (2.) quo de *Objecto* fidei, & (4.) quo de conlequente agendum erit.

§. 2. Primò igitur occurrit *subiectum* loci nostri, quod in Textu quidem Mosaico non exprimitur, sed tamen subintelligitur ex præcedentibus repetendum. Quod verò nullum aliud sit Loci hujus subiectum, quam *Abram*, non tantum *συνάφεια* palam arguit, quam repetere hic nihil attinet, cum superiori sectione sit expedita. Conferatur saltim præced. verlus, ex quo nomen Abrami h. l. repetendum est: sed & allegatio Apostolica Rom. IV. 3. quæ Subiectum disertè voce *Ἀβραάμ* exprimit, satis id ostendit. Unde & Lutherus noster idem in Loco Mosaico exprimere non dubitavit. Quodnam verò nominis hujus Etymon sit, disquiri solet. Errant, qui illud ex עבר transiit, derivant, quod faciunt, qui cum *Hesychio* & *Chrysostomo* interpretantur *παράθω μεθ' ἑαυτὸν* h. e. *transitorem excelsam*. Vid. Sixt. ab Amama *Anti-Barb. Bibl.* p. 416. In Ebræo enim non est עבר cum ע sed אבר cum א. Unde rectius sentiunt statuentes, componi illud ex אב *pater* & אר *altus*, à R. אר altum esse, ut significet *Patrem altum*. *Glass. Phil. S. lit.* 4. tr. 3. p. m. 707.

§. 3. In Græco textu Apostolus Patriarcham nostrum vocat *Ἀβραάμ* per *συνάφεια*, cum per id tempus, teste Loco Mosaico, non *Abraham* sed *Abram* sit vocatus. Notum enim est, ipsius nomen antiquum *Abram* deinceps Cap. XVII. 5. ab ipso DEO mutatum & appellatum esse *Abraham*. De qua mutatione nominis similiter disquiritur. Errant, qui cum Justino censent, mutatum illud inserto uno *a*: nam Græca *ἄβραμ* LXX. Versio iisdem imposuit, siquidem in Ebræo est אברתם, ex quo pater, insertam esse nomini antiquo אברם literam ה. Est vero ה illud desumptum ex nomine quodam integro sc. הַמּוֹן, quod ipse Spiritus S. tam ante, quam post illam nominis mutationem v. 4. & 5, Gen. 17. rationis loco allegat

gat, & turbam, copiam, multitudinem significat, adeòque non otiosè, nec sine omine, sed emphaticè interpositum ibidem indigitat, quod sc. Abraham futurus esset *Pater multitudinis*. Similiter enim ex eodem etiam nomine אברהם nomen Conjugis Abrahami אברהם mutatum in אברהם Gen. XVII. 15. additâ eadem litera ה, vel י in ה mutato, ut utrobique earundem promissionum idem esset Symbolum. Conf. Dn. Præsidis Diss. 6. in Tract. de Melchisedeco, & Diss. ejus de Abrahamiticâ diei Christi visione.

MEMBR. II. sistens

PRÆDICATUM: CREDIDIT &c.

Predicatum verò, quod misso jam subjecto, cum illud prolixiori deductione non videatur indigere) paulò penitius inspicendum evolendumque est, exprimitur vocibus אברהם *credidit in Dominum* & quæ sequuntur. Quibus tria omnino involvuntur, quorum (1) ipse est *credendi actus* s. fides Abrahami, quæ credit, vel qua ipse credidit (2.) *objectum* creditum, s. fides quæ creditur. (3.) Fidei Abrami (quæ credit) *consequens*, vel fidei, quæ creditur, *effectus*. Ad *actum* credendi s. ad *fidem* Abrami quod attinet, quæ credit & quæ actus mentis Abrami fuit, quo promissionem Evangelicam de gratia DEI in Semine benedicto Messia ejusque merito apprehendebat, & credenti applicabat &c. non abs re fuerit, si primò *Philologicè* ipsum actus hujus credendi *verbum* Ebraicum אברהם exposuerimus, dehinc vero *Theologicè* partim *actus* ejusdem credendi s. fidei, qua credidit Abram, *principium*, & quidem primò *temporale* (occasione particulæ י in voce אברהם), deinde propter connexitatem quoq; *actus* hujus credendi s. fidei *principium causale*: partim *actus* hujus credendi, s. fidei quæ credit, *naturam* paucis explicaverimus.

s. 2. Vox אברהם i. e. *credidit*, præfixam habet literam servilem significativam י, quæ variè quidem aliàs in scripturis accipitur; communiter tamen est *Conjunctio* & usitatissimè significat *copulativè*, sæpius *adversativè*, item *disjunctivè* Exod. 21. 15. Matth. 15. 4. Exod. 12. 5. Nonnunquam contextu id ferente exponitur etiam *adverbialiter* per *Tunc*, Gen. 3. 6. c. 18. 10. quomodo & Junius h. l. illam vertit: *Tunc credidit*

credidit &c. de quo quid habendum paulò sit post dicitur. Alii verò Interpretes, & ipse Apostolus Rom. 4 & Iacobus in Epist. c. 2. v. 23 expresserunt *adversariè* per de. Lutherus illam planè omisit. Conf. Glass Phil. S. L. 4. tr. nob. 7.

§. 3. Quod vero ad ipsum attinet verbum, Radix ejus אמן , in Kal. significat *nutrivit, curatus est, sustentavit. in Niph. verax* *fidelis reperens est, tutus est, in Hiphil autem credidi*: inde אמונה & אמת *veritas, fides*, idque non sine elegantia, quid enim aliud est אמת s. *credere* & אמונה s. *fides*, quam cibus Spiritualis, quo justus vivit, vel est anima quasi, quâ justus vivit, juxta Chabac. 2. 4. Gal. 3. 11. Nam & fidei tres quasi gradus sunt, juxta gradum animæ *vegetativum, sensitivum & rationale*, sc. *notitia, assensus, & fiducia*, quæ naturam fidei juxta orthodoxorum sententiam absolvunt, de qua deinceps. Conf. Scherzeri Syst. Theol. Loc. 16. p. 428 Vegetativus enim, (quo primum crescit animal) *notitiæ* conferri potest, qua primum spiritualiter augemur & crescimus. Col. 1. 10. in virum perfectum vegetamur Eph. 4. 13. *Sensitivus* vero *assensui*, (quo fides sine dubitatione Jac. 1. 6. Matth. 11. 31. c. 21. 21. & metu Marc. 5. 36 Luc. 8. 50. omnibus quæ, in scripturis Sacris continentur, assentitur vel consentit Act. 24. 14. adeoque sensu quasi suo alterius sensum probat) & *rationalis fiducia* (quâ fides & nos credentes rationabiliter & quasi ex præmissis, notitiâ & assensu, firmiter concludentes *ad thronum gratiæ accedimus, ut accipiamus λαβόμεν* apprehendamus conf. Joh. 1. 12. *misericordiam* Ebr. 4. 6.) comparari potest.

§. 4. Neque tantum *fides quæ creditur*, sed & *quæ creditur*, (h. e. promissio divina de gratia DEI in Christo) tanquam *veritas cælestis* verè est animæ *sustentaculum, robur & propugnaculum*, quo *nutrimur, sustentamur, confortamur, tuti sumus & defendimur*. Unde eleganter Isaias c. 7. v. 9. verbum hoc אמן in Hiph. & Niph. conjungit: $\text{אמנו כי לא תאמינו כי לא תאמינו}$ h. e. *nisi credideritis, non defendemini, non permanebitis vel: annon crederis* (scil. hætenus dicitis) nisi (quia non) confirmamini? (sc. miraculo vel signo) Conf. Dn. Præsidis Dispp. in Isaiam, part. 1. Disp. 9 ad h. l. Vulgatus habet: *non intelligeris*, quo Pontifici ridiculè abutuntur, probaturi fidem non esse notitiam. Similiter Josaphat Rex Judæ 2 Paral. 20. 20: $\text{אמנו כי יהיה אלהיכם}$ h. e. *credite in Dominum DEUM vestrum & defendemini* s. *tuti eritis &c.*

B

§. 5

§. 5. Sed ad rem ipsam procedendum est. *Principium* actus hujus credendi temporale hic indagandi occasionem præbet particula ך in voce ךאמךן jam exposita, quæ particula, uti alias nonnunquam, commodè *adverbialiter* accipitur, & tunc redditur; licet communiter sit *Conjunctio*, ceu dictum: ita & h. l. à Junio quidem non malè vertitur per tunc, tunc credidit &c; veruntamen nolumus quæquam hac versione in illam trahi opinionem, ut putet, Patriarcham nostrum jam demum audita promissionis reiteratione vel tunc: ubi DEUS ipsum Gen. 15. 1 & seqq. in visione dixit: *ne timeas, ego clypeus tuus & merces tua magna*, simulque foras eduxit, & promissionem de semine repetivit, inceperit credere: Ita enim Moses Apostolo ad Ebraeos & hic contrariaretur illi: Apostolus n. Ebr. 12. 8. disertè testatur, *Abramum credidisse, cum vocationem de migrando è terra sua acciperet*. Igitur notandum est, dari h. l. in voce ךאמךן i. e. tunc credidit, *Ebraismum*, quo res sæpe fieri dicitur, quando *continuatur & confirmatur*. Conf. Exod. 18. 11. ubi Jethro Moysis focer: ךאמךן ךאמךן nunc, inquit, cognosco, magnum esse Jhovam &c. Joh. 2. 11. *Crediderunt Discipuli ejus &c.* Adeoque ךאמךן credere Abrami h. l. non ita intelligendum, quasi jam demum audita promissionis reiteratione Gen. 15. 1. seqq. crediderit, sed quod fides ejus continuata, & per repetitam expositamque promissionem divinam magis sit confirmata. Conf. Glass. Phil. S. l. 3. Tr. 3. p. 225. Pruckn. in Vindic. ad Gen. 15. 6.

§. 6. *Principium causale* actus credendi s. fidei Abrami (de quo occasione temporalis principii, majoris exegeseos gratia, hic nonnulla inserimus) quod actum hunc credendi s. fidem in mente Abrami accendit, fuit *Deus*, suis tamen mediis & instrumentis usus; s. ut distinctius mentem nostram explicemus, *principium quod fidei Abrami fuit Deus Triunus; principium quo fidei, quo divina benignitas in accedenda Abrami fide fuit usa, Verbum DEI*, quod immediatè adhibebat in revelando Messia nascituri & passuri mysterio: idq; cum ex præced. loci nostri verbis, tum ex cap. Gen. 12. & 22. elucescit. Nam Gen. 12. 1. seqq. Deus Abramum ex terra sua evocabat, juncta hac promissione: *In te benedicentur omnes familie terre: tu eris ipsa sibi benedictio*. Ex prædicatis: *benedicentur, benedictio*, intelligere sub-
jectum

jectum potuit Abram, nempe Messiam benedictionis fontem. Hoc autem promissionis verbo dubium non est, quin fides Abrami fuerit accensa. ut fiduciam, de futuro Semine, in quo & ipse benedictionem habiturus esset, conceperit. Per fidem enim DEO credidit vocati & terram suam egressus est, teste Apostolo Ebr. 11. 8. fides autem ex auditu, auditus per verbum DEI, Rom. 10. 17. Deinde cum iam egressus ex patria sua, in promissam venisset terram, denovo apparet Deus Abramo dicens: *Semini tuo dabo hanc terram* Gen. 12. 6. Per hoc semen intelligi benedictum Abrami semen potest, quod aliquando in hac terra erat nasciturum illamque doctrinam suam impleturum. Sic iterum iterumque fidem Abrami accendit augetque Deus: certè enim Abram est vestigio Altare in loco isto edificavit Domino, qui ipsi apparuerat Gen. 12. 7. quo autem fine? nisi ut fidem suam à Deo accensam declararet, futuramque Messiae passionem & mortem oblati ibi sacrificiis adumbraret & profiteretur. Ulterius hoc ipso 15. Gen. cap. in visione Deus Abramum in angustiis & tentationibus constitutum erigit hoc verbo: *Ne timeas, ego sum clypeus tuus & merces tua valde multa.* Cumque regereret, quid dabis mihi Domine? in: *edo sine prole* &c. Dominus reiterabat promissionem, uti iam Sect. 1. Membr. 2. prolixius exposuimus: atque eadem illam promissione reiteratam fidem Patriarchæ accensam Deus confirmavit, uti Moses h. l. testatur, dicendo: *tunc Abram credidit* &c.

§. 7. *Naturam* denique fidei tribus absolvi gradibus juxta gradus animæ, paulò ante ad vocem *πίστις* monebatur. Quod vero Abrami etiam fides, à DEO per verbum accensa, ipsique respectu correlati à DEO ad justitiam imputata, tribus illis constituitur gradibus s. partibus materialibus supra laudatis, quibus natura fidei, quæ credit, juxta orthodoxos absolvitur, & (1.) quidem non fuerit cæca fides, sed *notitia* lumine fulserit, propter quam fides *lumen* est, Matth. 5. 16. Nec (2.) diffidentia hæsitaverit, sed *assensu* cognita promissioni præbita polluerit: Nec (3.) assensus nudus, sed & *fiducia* fuerit, immotâ animi *πίστος* prædita, h. e. *fiducialiter in Domino*, semen benedictum promittente, *quieverit*, illud vel unicus docere nos locus potest Rom. 4. 20. 21. 2. 2. quo certè Apostolus disertis de Abrahamo verbis testatur, quod *non hæsitaverit in illud immortale ad promissionem* (de semine benedicto) *incredulitate*, sed *robore*

aus factus sit, dans gloriam DEO: & αληθεσφορηθεις certissimā persuasione inductus, quod promittens etiam potens sit facere (præstare promissa) & propter ea imputatum sit illi ad iustitiam. Quomodo enim quæso (1.) promissioni datæ assentiri illamve assensu approbare, certaq; persuasione concepta firmiter credere potuit, nisi promissionem ex verbo divino intellexerit & cognoverit: implicat enim credere quicquam illiq; assensum præbere, quod ignoramus. Credere ignotis stultorum est: Imo & Diabolorum fides, quia notitiam habet Jac. 2. 19. fide Abrami & ignorantium præstaret. Et quomodo (2.) ad promissionem non hesitare vel dubitare incredulitate potuit, nisi promissioni intellectæ & cognitæ assensum præbuerit. Assensus enim dubitationi opponitur Jac. 1. 6. Matth. 14. 31. c. 21. 21. Et deniq; (3.) quomodo robustus in fide factus, gloriam DEO promittenti dare, certissimāq; persuasione inductus, quod promittens promissa præstare queat, credere in DEUM potuit, nisi confiderit in ipsum, seu fiducialiter in Domino quieverit, h. e. summa fiducia & immota animi περρησία in promissionem divinam (fore scil. ut in semine ipsius omnes benedicerentur gentes) latus fuerit? Atq; hæc est ipsissima veræ fidei justificantis & salvificæ natura.

MEMBR. III. illustrans

Fidei Abramitica OBJECTUM, predicato involutum, & voce ביהוה designatum.

S. 1. Fidei v. huius jam descriptæ Objectum h. l. designatur voce ביהוה h. e. in Deum, qui semen benedictum promittebat. Objecto huic involvi promissionem de semine benedicto Messie, genus humanum redempturo, ex datâ textus σπαραφεία jam generaliter innotuit, & deinceps deducetur. In antecessum verò de voce ביהוה sumus solliciti, quæ exhibet nomen divinum יהוה cum præfixâ literâ servili extræssentiali כ: ubi multa quidem circa illud nomen se offerunt notanda; quia tamen ab instituto nostro videntur aliena, nec nobis hîc prolixioribus esse liceat, tuo hæc loco relinqvimus, & tantùm de constructione & compositione ejus cum particula כ nonnulla afferemus, quæ inter alia significare vel præpositionem us in cum Accusati. e. g. Ps. 10. 15. בכל in omnem terram exivis regu-

regula illorum, quomodo exponitur Rom. 10. 18. εἰς πᾶσιν τὰ ἔθνη λέγει
 &c. Conf. Gen. 11. 4. vel Darivum e. g. Gen. 27. 13. *ausculta* בקולי *voci-*
meae, quomodo speciatim verbum האמין quod h. l. datur, cum præ-
 fixo ב in versionibus per Dativum expresso constructum, legitur
 e. c. Exod. 14. 31. *Crediderunt* וסמטה ביהוה item 2. Paral. 20. 20. *credite*
 ביהוה אללהיכם, *credite* בנביאי Conf. 1. Sam. 27. 12. quæquam
 pro בalicubi ל (nota Dativi Casus) exprimitur, e. c. Deut. 9. 23. *Et non*
credidisti להי sc. DEO. Imo & Pl. 106. utraq; locutio cum ב & ל
 reperitur, nempe v. 12. *Crediderunt in verba ejus* & v. 24. *non credi-*
derunt verbis ejus.

§. 2. Queritur autem, an h. l. ב in ביהוה sit red-
 dendam: *in Deum*, an *v. Deo*? Certè versiones quidem ut plu-
 rimum h. l. & alibi præfixum illud ב post verbum האמין vertunt per
 Dativum Domino s. DEO, quomodo & Lutherus. Sic Exod. 14. 5.
 LXX, habent: καὶ πισθῶσιν τῷ θεῷ καὶ Μουσεῖ Luth. Und gläubten
 Ihm (ΩΜΞΞ) und seinem Knecht Mose. Similiter & Apostolus in
 allegatione loci nostri Rom. 4. 3. ex LXX. habet: *credidit τῷ θεῷ*:
 Ceterum plus est *in Deum credere*, quàm *credere DEO*, quia illud (*in*
Deum credere) etiam fiduciam denotat, uti Scherez. loquitur in Coll.
 Anti-Soc. Disput. 80. p. 654. quomodo & Lutherus l. c. 2. Paral. 20. 20.
 diversimodè loquitur, gläubet an den Herrn/ gläubet seinen Propheten/
 licet utrobique האמין cum ב construatur. Hinc idem Apostolus
 Rom. 4. locum hunc primò quidem ex LXX. allatum in Dativo: *cre-*
didit DEO; deinceps verò seq. vers. 5. & 24. exprimit per *credere in*
Deum. Dicit enim vers. 24. *credentibus in illum, qui excitavit Jesum*
Dominum nostrum è mortuis, imputatur Et. Ubi quidem in Græco est
 ἰνὸν τὸν ἐξείκενται; verum ἰνὸν usurpatur ibi pro εἰς, sicut aliàs, &
 quidem præced. vers. 5. καὶ δικαιώθη τὸν ἀνομῶν Et. *cre-*
dennt in illum, qui justificat impium &c. adeoq; maluit Apostolus dicere:
credere in Deum, quàm *DEO*. Unde & nos per vestigia ejus ducti
 illas omnino versiones, quæ habent *in Deum*, quippe quæ fidem A-
 brami, immotà animi fiducià certissimamq; periversione illustrem
 (prout illam paulò antè exposuimus) magis exprimunt, præferre
 non dubitamus, ita tamen ut prius (Deo) non excludatur.

§. 3. Ceterum missis jam nominalibus ipsam
 quoque rem sc. *fidei Abrami Objectum* s. Rem. *creditam* s. *fidem*

que creditur, indagemus oportet. Diximus verò in præcedentibus
Objectum fidei Abramiticæ esse DEUM, qui semen istud benedi-
 ctum promittebat, vel potius *promissionem* DEI, de semine benedi-
 cto Messia, spirituales & æternam benedictionem h. e. redemptionem ac remissio-
 nem peccatorum Eph. 1.7. Gal. 3. 13. 14. reducturo: unde Targumim non
 temerè: *crediderunt* כִּי בְרַחֲמֵי יְהוָה ה. e. in verbum Domini; i. verbum il-
 lud de מִשְׁפַּחָא substantiali Messia s. de promissione divina intelligas,
 id quod etiam connexio textus supra Sect. 1. Membr. 2. exposita &
 locus Rom. 4. 20. seq. commonstrat. Quicquid enim per fiduciam
 promissionis divinæ describitur, illius proprium objectum est
 promissio divina. Atq; fides Abram. c. ita describitur: ita enim
 Apostolus *Abram*, inquit, non *basitabat ad promissionem DEI incre-*
dititate, sed robustus factus est fide Ge. qua propter imputatum est illi ad
Iustitiam. Quod verò promissio illa divina, quæ fidei Abrami ob-
 jectum fuit, respexit Messiam & meritum ejus s. redemptionem
 sanguine Christi factam, collatio cap. 4. ad Rom. cum cap. 3. 25. & c.
 docet.

§. 4. Equidem ex eadem connexionis evolutione inno-
 tuit, DEUM Abramo in præced. cap. 12. Genes. non tantum *semen*
benedictum Messiam, sed & terram Canaan & multiplicationem seminis
promississe, & his quoq; promissionibus Abramum adhibuisse fi-
dem; imò & in proximè præcedentibus textus Gen. 15. versibus sc.
4. & 5. expressam Seminis, juxta numerum stellarum multiplicandi,
mentionem habere, ad illudq; respicere locum nostrum de fide A-
brami, qui proximè seq. vers. 6. subicitur, videri; Verùm hic tenen-
dum est (1.) Varia quidem, & vix una etiam, esse objecta, circa quæ fi-
des versatur: quomodo fides Abrahæ per diversitate exercitiorum
diversa habuit objecta, in quibus occupata fuit. Conf. Ebr. 11. 8. seqq.
quo etiam spectat promissio terræ Canaan & multiplicatio poste-
ritatis; Sed Objectum, cuius respectu fides coram DEO iustificat, vel
Objectum fidei Abramiticæ iustificantis ut sic esse Deum, promissionem
divinam de Christo, qui solus est semen illud Abramo promissum,
in quo omnes gentes benedici debebant Gal. 3. 16. (2.) notandum,
(quod jam supra tetigimus) verba loci nostri: Creditit Abram in

Dominum

Dominum, non tantum respicere proximè præcedentia, quasi illam tantum promissionem de *semine* juxta numerum stellarum *multiplicando* Gen. 15. 4. 7 vel *jam demum* crediderit: Sed ad alia quoque Gen. 12. & 15. esse referenda, quod sc. promissionibus, quæ extant Gen. 11. 3. *inte* i.e. *semine tuo benedicto*. &c. & Gen. 15. 1. *Ego clypeus tuus & merces* (hæc enim promissio gratiæ erat singularis in Christo & salutem ejus includebat) assensum suum præbuerit, illasque fiducialiter apprehenderit, vel potius fidem, assensum & fiduciam harum continuaverit, inque illis confirmatus fuerit. Sed & (3.) advertendum, sub involucrio Seminis multiplicandi ipsum quoque *Messiam semen benedictum*, ex posteritate Abrami proditurum comprehendi, adeoque promissionem seminis multiplicandi, quæ proximè præced. vers. 4. Gen. 15. reiteratur, non solum respicere semen corporale, sed & spirituale, præcipuèque Messiam benedictionis fontem, quod collatio loci Gal. 6. 7. 8. 16. 29. ostendit. Conf. & Act. III. 25. Suffragatur nobis (*Chernitius* in LL. Theol. p. m. 246. scribens: *Semper Patres in mentione Seminis respexerunt ad primam promissionem Gen. 3. 15. Fuit igitur Semen benedictum proprium & principale Objectum in illa promissione; Gen. 15. 5. fore ut ex carnali posteritate Abrahæ nascatur semen illud, in quo omnes gentes benedictæ essent, & propter illud semen Abraham tanti fecit promissionem posteritatis. Et post pauca: Semper igitur in involucrio illo de posteritate corporali & terra Canaan finis, scopus & colophon fuit semen illud benedictam, sicut Christus ipse de Abrahamo affirmat Joh. 8. 56. Vidit diem meum, & Rom 9. 7. Gal. 3. ult. vocantur semen & filii Abrahæ, promissionem qui de Christo amplectuntur. it. Rom. 4. 7. fides Abrami declaratur per illud Psalmi 32. Beatus qui remissa peccata. Hæc testimonia perspicuè ostendunt, quodnam fuerit objectum fidei Abrahæ, cujus respectu & apprehensione justificatus est. Hucusque magnus Chernitius, cum quo adeò rectè concludimus, Objectum fidei Abramiticæ justificantis ut sic, fuisse promissionem Evangelicam de semine benedicto Messia & merito ejus, h. e. de gratuita peccatorum propter Christum remissione.*

MEMBR.

MEMBR. IV. expanans.
 FIDEI ABRAMI, QUÆ CREDIT, CONSE-
 QUENS, nemque fidei quæ creditur EFFECTUM b. e. impu-
 rationem ad justitiam.

Denique Prædicato involvitur Consequens fidei Abrahamiticæ, quod est *imputatio ad justitiam*, circa quod iterum tam *Philologicè* quàm *Theologicè* processuri notamus (1.) vocem *imputavit* (2.) *ad justitiam*. Circa *imputationem* dum in iudicium versamur, non tam de latina voce quam de illis, quæ in Textibus Authenticis Ebrao & Græco habentur, solliciti sumus. Textus vero Ebraeus habet verbum ויחשב i. e. *Imputavit illud*. Affixum verbi hujus ךְ generis quidem feminæ est, h. l. autem *neutraliter* accipitur, cum Ebraei neutrum non habeant, sed pro illo plerumque feminino utantur uti Psal. 127. 4. Gen. 50. 20. rarius *masculino*, uti Gen. 2. 18. adeoque affixum hoc pronominale, si *neutraliter* per ILLUD exprimitur, respicit præcedentem totam orationem credidit in Dominum, quam Ebraeus subaudit. Similiter subaudit principium quod imputavit, sc. DEUM, uti Apost. v. 6. Rom. 4. ex Ps. 32. declarat, ut sit sensus: Et (DEUS, de quo sc. in proximè præced. sermo, s. in quem Abraham credidit) *imputavit illud* sc. credere in DEUM, quomodo Lutherus rectè: Unde das rechnete er ihm &c. Alii affixum illud fem. referunt ad nomen verbale fem. ויחשב, h. e. FIDEM per verbum CREDERE indicatam. Ita qq. Apostolus Rom. 4. 5. effert: *Credenti in justificentem impium, fides imputatur ad justitiam.*

§. 2: Sed ab affixo vocis regredimur ad verbum ויחשב, quod Græcus & ex eo Apostolus Rom. 4. uti & vulgatus passivè reddunt per ἐλογισθη *reputatum est* sc. à DEO, eodem sensu subaudi qq. *sc. credere in DEUM*, uti liquet tam ex seq. v. 5. & 9. ad Rom. 4. quàm ex Ebrao ויחשב *Imputavit illud*. Solent enim Ebraei verba activa tertiæ personæ sine supposito posita, ut h. l. ויחשב *Imputavit illud*, peculiari linguæ idiotismo *passivè* & *impersonaliter* explicare, Conf. Glaff. Phil. S. 1. 3. tr. 3. Can. 23. p. m. 287. Sic Gen. 6. 14. idcirco נקראו *vocavit patrum ipsum* sc. vocans i. e. *vocabatur*, man hies ihu. Jes. 9. 6. Puer natus est &c: ויקראו *vocabit no-*

men

monē ejus. sc. vocans, h. e. vocabitur nomen ejus &c. Jer. 23. **וְיִקְרָא**
vocabitur eum sc quisque h. e. vocabitur. Sic Luth. daß man ihn nennen
wird. Similiter LXX. & ex iis Apostolus ad Rom. 4. 7. passivè h. l. red-
dunt **ἐλογίσθη** i. e. imputatum est.

S. 3. Post Ebraismos in voce **וַחֲשַׁב** latentes, ipsam
quoque significationem Radicis ejus **חֲשַׁב** & Græci verbi **λογίζεσθαι**
evolvere vellemus, nisi breves esse cogeremur. Inter alia & præci-
puè significat non tantum *estimare, reputare, habere aliquo loco, ha-
bere aliquem pro tali vel tali, tractare ut ealem vel ealem*, quomodo ac-
cipitur 1 Reg. 10. 22. *Nihil erat argentum, nec quisquam* **נִחַח** *estima-
batur (reputabatur) in diebus Salamonis* Pl. 14. 4. 3. *quid est homo & filius
hominis* **וַחֲשַׁב** & *reputas (æstimas) eum*. Conf. Job. 13. 24. Sed & *impu-
tare, adscribere alicui aliquid, appropriare*. Sic Psalm. 32. 2. *Beatus vir, cui non*
חֲשַׁב *reputabit Jehova iniquitatem*. Psalm. 106. 31. & *stetit Pinehas &c:*
וְלֹא חֲשַׁב *imputatum est ipsi in justitiam*.

S. 4. Apud Græcos verò Ebrææ voci respondent verba:
ἐλογίζεσθαι & **λογίζεσθαι**, ex quibus illud in Ep. ad Philem v. 18. occurrit
Si verò quid damnum tibi intulit aut debet, rēn ἐμὸν ἐλόγησες, id mihi
imputa. item Rom. 5. 13. *peccatum verò **ὁμοῦ ἐλογίσθη**, non imputatur*
ubi non est lex: Hoc verò non tantum in loco Paulino sed & in Græ-
ca LXX, quam Apostolus allegavit, passimq; ab Apostolo præcipu-
eq; in Artic. de Justific. usurpatur. Siquidem significatio verbi hu-
jus **λογίζεσθαι** in N. T. concordat ferè cum Ebræi **חֲשַׁב**, cujus signi-
ficatio ultima h. l. obtinet, scil. *imputandi*. Conf. Rom. 4. 8. *Beatus Vir,*
ὃς ἔμνη λογίσθη, *cui non imputabit Deus peccatum & c. 4. v. 4. 5. 6. 9 10*
11. 22. 23. 24. Minimè verò in utriusque vocis acceptionibus ulla vel
inferendi vel implantandi vel infundendi significatio apparet, nec vox
Ebræa s. Græca in Scripturis S. in illa significatione usurpari depre-
henditur: ut adeò frustra sint, qui illam significationem hic fingere
non verecundantur. Unde & meritò laudatus supra *Cbennitius*
olim Philosophantis cujusdam ineptias risit, qui verbum *putare* cum
compositis *hærensense* vocabulum esse statuens, putavit **ἵδ** *imputare ju-
stitiam esse inferere, implantare & infundere homini novas qualitates,*
sicut *amputare* sit per *putationem* aliquid auferre. Sed tamen adeò
inepta non fuit illa Philosophantis commentatio, ut non Triden-
ti in Concilio cum supercilio tanquam sapientia proponeretur.

C

Conf,

Conf. Chémnic. Exam. Conc. Trid. Nos verò qui Authenticorum Ebrai Græciq; Textuum voces magis quàm Latinam hic attendimus, contra *bortensem* s. *Physicam* vocabuli Latini significationem urgemus, quod vocabulum *imputationis*, si quando pro *inseritione* vel *implantatione* accipitur, Græcè per vocem ἐγκατεργάζεσθαι exprimitur. Conf. Rom. 11. 17. Cum vero in significatione forensi (uti hic in articulo justificationis) sumitur, per τὸ λογίζεσθαι, quod h. l. reperitur, semper ab Apostolo redditur. Atq; ita λογίζεσθαι s. *imputare* est causam vel rem alicui adscribere &c. Sicuti ex infra dicendis ulterius patebit.

§ 5. Antè verò, quam ad Theologicam *imputationis* hujus considerationem deveniamus, ultima quoq; vox צדקה, quam Apostolus per εἰς δικαιοσύνην h. e. *ad justitiam* exprimit, non nihil exponenda venit. Primò enim hic *deficere* videtur particula ה, quæ aliàs distinctis Nominum Casibus inservit, communiter Dativo (uti in præcedente loci hujus vocabulo לה ipsi) sæpiusculè Genitivo possessoris s. Autoris, ut Psalm. 3. 1. מוֹטוֹר לַדָּוִד Psalmus Davidis Gen. 14. 18. עליון לְאַרְלָה Sacerdos Dei Altissimi &c. prætereàq; Præpositionem ad vel in notat cum Accusativo, Pf. 68. 19. nonnunquam verò cum Ablativo Pf. 16. 10; non rarò tamen uti h. l. *deficit*, quæ certè particula hujus Ellipsis ex 2. Sam. 15. 31. וְדָוִד וְדָוִד nunciatum est pro לַדָּוִד 1. Sam. 5. 8. לַגִּתָּהּ c. 16. 16. לְעִבְרִיךָ pro לְעִבְרִיךָ Pf. 119. 33. עֵקֶב pro לְעֵקֶב aliisq; locis elucescit. Quod v. & h. l. *desit*, adeòq; צדקה pro לְצַדִּיקָה positum sit, non tantum LXX. & Targumim, sed & Apostoli, hunc locum in N. T. citantes & præpositionem εἰς adhibentes, disertè innuunt. Quid? quod Apostolus noster Rom. 4. non tantum v. 3. (ubi locum nostrum Mosaicum allegat) sed & v. 9. & 21. vocem hanc צדקה per εἰς δικαιοσύνην expressit. Conf. & Pf. 106. 31. ubi in eadem phrasi post idem verbum חָשַׁב *imputavit*, legitur לְצַדִּיקָה *ad justitiam*.

§ 6. Ipsa autem vox צדקה passim in sacris literis significans *justitiam*, & ap. Rabbinos *Elemosynam* (quod justum sit & justitiæ Symbolum pauperibus succurrere) quomodo & vocem Chald. צַדִּיקָה Dan. 4. 24. *Vulgatus reddit: & peccata tua elemosynis redime* (rectius *justitias*)

Justitia abrumpe originem debet Radici פָּרַשׁ, quæ in Kal. intransitive significat *justum esse*, in Hiph. autem פָּרַשְׁתִּי transitive *justificare*, non tamen in suppositione Papistica uspiam, h. e. *justum facere per infusionem vel adeptionem* in hærentis justitiæ, uti Bellarminus exponit l. 1. de Justif. c. 3. sed in forensi h. e. *justum pronunciare, declarare, censere, reputare justum, absolvere*, Atq; ita familiarissimè & vel semper in Scripturis, ubi de DEO impium coram tribunali suo justificante agitur, hoc verbum occurrit, uti in N. T. Græcum δικαιοσύνη, cujus cognatum δικαιοσύνη h. l. apud Apostolum habetur. Conf. Exod. 23. 7. 2. Sam. 15. 4. Job. 27. 5. Jesh. 40. 8. Pl. 82. 3. item loca in quibus verbo huic opponitur verbum *damnandi*, quæ certè forensis vocis significationem evidenter probat. Deut. 25. 1. Prov. 27. 15. 1. Reg. 8. 32. 1. Paral. 6. 23. Sed hæc de vocibus *imputare* & *Justitia*, quibus consequens fidei Abrami designatur, sufficiant. Nunc ad ipsam rem vocibus illis significatam progrediemur.

§. 7. In hoc a. Abramitica fidei consequente h. e. *imputatione fidei ad justitiam*, plura involvuntur, quæ adeo nunc etiam in Exegesi meritò evolvuntur. Sunt illa vero sequentia (1.) *principium quod* imputavit, sive causa efficiens. (2.) *Subjectum cui* imputatum (4) *forma* (5) *fundamentum* (6) *finis*. Antequam verò momenta illa specialia explicemus, generalia quædam de *imputatione*, ad meliorem eorum quæ sequuntur intellectum præmittere tenemur. Ubi relictis nunc aliis brevioris Apostoli distinctionem commendamus, scil. *inter imputationem secundum debitum & secundum gratiam*, quæ statim post locum nostrum Rom. 4. v. 4. legitur. Illa respicit opera & legem, hæc fidem & Evangelium: illa est, cujus fundamentum in ipso operante, cui imputatur, de quâ hic loquitur Apostolus l. c. *Ei qui operatur, merces imputatur ex debito*: ubi est relatio & proportio quædam inter mercedem & opera, & propter opera merces imputatur: hæc verò est, cujus fundamentum non est in eo, cui imputatur, sed in ipso imputante, h. l. in gratia & misericordiâ Dei intuitu meriti Christi impium justificantis, de quâ Apostolus l. c. v. 5. ita differit: *Ei, qui credit in eum, qui justificat impium, imputatur fides sua ad justitiam*. Ita generatim patet, quid sit, fidem Abrami imputari ad justitiam.

Ca

§. 8. Sed

§. 8 Sed ad specialia imputationis momenta aliaq; ut propo-
 nemus omnino tempus est. Huc spectat (1.) *causa efficiens* imputati-
 onis h. l. factæ s. *principium quod imputavit*, de quo quaeritur, an Deus,
 an verò ipse Abram, an alii fuerint? In Ebraeo certè non exprimi-
 tur, quis imputaverit, sed nudè dicitur, ייבשרו ויִימָנוֹתָי & *imputavit illam*
 (illud); in Græco etiã τῷ, LXX. & Paulino Textu redditur: ἡμῶν
 ἀλογισθῆναι & *imputatum est*. Igitur Ebraei imputantem hîc statuunt
 non DEUM, sed ipsum Abramum, quasi ille vel DEO i. e. *Dei Justitiæ*
 hanc promissionem, vel sibi ipsi suæ, *justitiæ* eandem adscripserit, vel
 cogitaverit, sibi esse *justitiã* vel *justum*, quod potius in promissione
 DEI quam in sua dispositione vel cogitatione vel opinione fideret;
 vel cogitaverit, quia Deus in *justitiã* daret sibi semen: nam שֶׁבַח signifi-
 cat etiã cogitare, ut 1. Sam. 18. 25. Thren. 2. 8. Alii & quidem Chri-
 stiani omnes rectius *imputantem* statuunt Deum, quibus suffragatur
Conexus, qui versu immed. præced. 4. & 5. Deum introducit loquen-
 tem ad Abramum, eiq; semen promittentem. Posthæc versu im-
 mediatè sequente 6. & priori quidem membro dicit Textus: *Abram cre-*
didit in Deum, talia sc. promittentem: mox posteriori membro addit:
Imputavit illud ei ad justitiã, quibus verbis actio imputationis im-
 mediatè cum loquente & promittente Deo connectitur, adeòq; vox
Dominus non tantum ex præced. v. 4. ubi *Dominus* dicitur locutus ad
 Abramum, sed & ex voce בִּיהוָה quæ immediatè præcedit, subin-
 telligitur h. m. *Abram credidit in Dominum*, & (Dominus, in quem cre-
 didit) *imputavit illud ei ad justitiã*, quod pluribus jam supra monui-
 mus. Addimus tamen hic, quod etiã particula וּ in וַיִּימָנוֹתָי, quæ
 communiter copulativè redditur: *Imputavit illud*, exponi queat per
 Pronomen Relativum שֶׁבַח, qui, ita ut proximè præcedens nomen
 יהוָה in quædam credidit Abram, referat, h. m. *Abram credidit in Dominum*,
Qui imputavit illud ei ad justitiã. Sic quando Mal. 3. 1. dicitur: *Ecce mit-*
to angelum meum וְרָבִיבָה וְיִפְרָאֵר וְיִפְרָאֵר וְיִפְרָאֵר hoc Marcus
 c. 1. 2. disertè exponit per: *Ecce mitto Angelum, qui præparabit tibi*. idè
 ἵνα ἡμεῖς ἴδωμεν τὸν ἀγγελοῦ αὐτοῦ, ὃς κατασκευάσει ἡμῶν &c. Ad eundem mo-
 dum nonnulli locum Gen. 49. 25. *A Deo Patris tui, & adjuvabit te*, ex-
 ponunt per: *quis adjuvabit te &c.*

§. 9. (β) *Subiectum cui imputavit Deus est Abram*, qui credidit,
 designatus hic voce הָאֵל. Hic vero quoad statum *præteritum* erat
 imo

*impium, peccator natus, idololatra factus. De nomine Abrami supra dictum m. 1. ubi festinantibus nobis, quæstio vexata: an Abram, an sequam à Deo ex Ur Chaldaeorum vocaretur, Idololatra fuerit? non incidebat; hic verò Commodius illa sed breviter movetur. Sunt qui eandem post Josephum & Patres quosdam negant, & quidem ex Pontificis Cajetanus, Pererius, Corn. à Lap. Tostatus &c. è nostris Franzius Orac. qv. Waleberus in Offic. Bibl. ad libr. Jos. p. 926. & in Harmon. p. 339. Alii verò plures affirmant. Vid. Calovij Bibl. illustr. ad Jos. 24. quibus & nos accedimus, eò quod ab Idololatri Parentibus natus, & una cum patribus suis in ædibus paternis educatus, adeoq; non secus atq; isti idololatriâ infectus fuit, Conf. Jos. 24. 2. 3. ubi Patres Israelitarum (non tantum Therach, sed ipse etiam Abrahamus, cujus v. 3. fit mentio) Deos coluisse alienos perhibentur. Ex quibus adeo patet, Abramum cui imputavit h. l. Deus, quoad statum præteritum fuisse *impium*, peccatorem natum, idololatram factum. Unde Apostolus ad Rom. 4. paulò post locum hunc nostrum v. 5. dicit, *Deum justificare impium* h. e. qui impius fuit, adeoq; Abramum in se impium declarat eiq; omnem operum gloriam coram DEO adimit. Cum enim omnes homines DEO sint obnoxii, juxta Apost. Rom. 3. 19. vel, uti ipse seq. v. 23. exponit, *sine distinctione omnes peccaverint*, h. e. peccatores sint, quis Abramum exciperet? Quod statum v. presentem, cum sc. coram Deo justificaretur Abramus, erat *credens*, [quod Mosès clarè h. l. indicat dicens: *Et credidit in Deum*] ut ita, licet in medio bonorum operum cursu existeret, tamen explicante Apostolo seq. v. 5. *non ex operibus sed fide, credens in illum qui justificat impium, per imputationem fidei sit justificatus.**

§. 10. (γ) Res, quæ in Imputatione respicitur, vel *materia* quam Deus Abramo imputavit, *positivè* hic designatur per affixum sem. in voce *ויחשבתי* & imputavit illam, quæ, uti supra m. 2. ostensum, vel vocem *אמונה* h. e. *fidem*, vel, *neutraliter* more Ebræorum accipienda, respicit totam præcedentem orationem: *Et credidit in Deum*. Ita enim ipse Apostolus seq. v. 5. ad Rom. 4. effert: *Crederenti in eum, qui justificat impium, fides imputatur ad justitiam*. Intelligit verò non tam *fidem qua credit* vel *quæ creditur*, quàm *qua creditur*: Fides enim quia imputatur ad justitiam (ut mox dicitur) necesse est habeat aliquam justitiam; non autem habet aliam quàm apprehensam i. e. Christi. Non enim fides in se, sed Christus nobis est à DEO factus justitia. z.

C;

Co:

Cor. i. 30. ut ipse esset עֲרֵכְנוּ יְהוָה Jehovah *Justitia nostra* Jer. 23. 6.
 Adeòque fides *absolutè* sumta s. actus materialis vel habitus fidei tan-
 ti coram DEO valoris non est, nec ultra competentem naturæ suæ
 valorem elevatur, ut imputetur ad justitiam; sed *fides ratione* sui cor-
 relativi vel *rei recepta vel apprehensa aliene* scil. Christi *Justitia*, vel in fide
 ceu speculo receptum vel apprehensum semen Benedictum ejusque
 meritum, vel parva benedictio, Abramo ad justitiam imputari per-
 hiberur. Neminem verò offendat, quod Christus in V. T. juxta hu-
 manam naturam nondum extiterit, adeoque nec passus nec mortuus
 in V. T. fuerit. Licet enim passio & mors Christi in V. T. nondum
 fuerit in *actu & complemento*; fuit tamen ibi in *de reo & præsentia*,
 in *merito & efficiencia*, in *sponsione & stipulatione*: quo etiam respectu
agnus ab origine mundi occisus dicitur Apoc. 13. 8. Vis ergo & efficacia
 meriti Christi apud Patres V. T. ex sponsione ipsius fuit, quatenus illa
 ad solutionem, in plenitudine temporis certò futuram, habet rela-
 tionem, quamvis actu præstita nondum esset. Atque hæc justitia &
 meritum Christi, antrosum & retrorsum valens ac fide apprehensū,
 est *materia* imputationis *positive* à Mose per affixū. fem. indicata, sed à
 Paulo pluribus Rom. 4. descripta. Et in illa imputatione justitiæ Chri-
 sti consistit ab una parte forma justificationis & est actus Dei *positi-
 vus &c.* Ubi tamen non excludenda sed subintelligenda ab altera
 parte est *materia* imputationis *privative* à Paulo ex Davide ibid. ex-
 pressa, sc. peccatum vel *Justitia propria* Abrami. Ita vero Apostolus
 Rom. 4. v. 7. & 8. ex Ps. 32. *Beatus Vir, cui injustitia sua est remissa,*
et cui Deus non imputat peccatum Et 2. Cor. 5. 19. idem ait: *Deus erat*
in Christo mundum sibi reconcilians; non imputans illis peccata sua, quæ
 per Justitiam Christi teguntur Ps. 32 Rom. 4. 7. Ubi sanè mirari oportet,
 Abramo, licet in medio bonorum operum cursu esset, adeoq;
 multa haberet opera ex fide profecta juxta, Ebr. 11. non tamen illa o-
 pera, quorum encomio fulgebat, sed fidem dici imputatam. Unde
 & Apostolus Rom. 4. 3. præmissis hoc Genesis loco, in Articulo Ju-
 stificationis exclusivam suam (sola fide) ad illa Abrami opera accom-
 modat, seq. v. 5. dicens: *Non operanti, sed credenti fides imputatur ad*
Justitiam Item v. 6. ad Abramum jam renatum dicit pertinere illud
 Davidis: *beatitudinem esse ejus hominis, cui Deus imputat Justitiam sine*
operibus.

S. II. (d) *Forma* imputationis hujus involvitur ipsâ voce E-
 bræa חַסֵּד & Græca λογίζωσθαι, atq; consistit in *gratiosa adscriptione* s.

a appropriatione alienæ justitiæ per fidem apprehensæ, quâ Abram (persona justificanda) in se quidem peccator, sed credens in judicio divino καὶ Ἐπιείκειαν Evangelicam, propter Justitiam Christi, seminis benedicti, fide apprehensam pro justo habetur, haud secus ac si ab ipsomet præstita esset. Unde colligitur in nobis ipsis non esse fundamentum gratuitæ imputationis, sed fundamentum potius contrarium nempe damnationis meritæ, si nimirum juxta rigorem justitiæ Deus vellet judicare.

§. 12. (6) Non autem Deus justitiam credentibus sine aliquo *fundamento* imputare putetur, quippe qui ipse id *abominationem esse* dicit. Prov. 17. 18. Jsaï 5. 23. Illud tamen *fundamentum* non in homine sed extra hominem, nimirum in imputante & imputationem obedientiâ & justitiâ promerente Christo, benedicto illo semine, quærendum est: Si quidem *imputatio non juxta debitum sed secundum gratiam est*, uti loquitur Apostolus Rom. 4. 16. Adeoque imputatio illa non est imaginaria s. purativa, sed realissima & efficacissima, ex qua homines, in Christum credentes, quibus illa contingit, omnino & verè justifunt, licet non inhæsiivè. Quod adeo verum est, ut Apostolus idem 2. Cor. 5. 21. affirmare non dubitaverit, *nos per hanc imputationem effici Justitiam Dei* (i. e. quæ apud Deum valet) *per Christum*, sicut Deus ipsum pro nobis *seipsum peccatum* i. e. ipsi sponte recipienti peccatum imputavit, quasi peccatorum maximus esset. Ex qua comparatione Apostolica, quàm efficax & realis hæc sit imputatio, intelligi satis potest, Nos ita argumentamur: Quo pacto Christus pro nobis factum est peccatum et injustitia (vel nostrum peccatum, quod non erat Christi, factum est Christi) eo quoque pacto justitia, quæ non erat nostra, facta est nostra; At qui Christus factus est peccatum & injustitia pro nobis, non per inhæsiionem nec infusionem, sed per imputationem & tamen verè & efficaciter: si quidem propter hoc factus est maledictum & acerbissimos sustinuit dolores. Ergo, Quam certè gratiosissimam permutationem & translationem quis, quis non agnoscit, in Christum ingratus censetur.

§. 13. (7) A fundamento tandem procedimus ad *finem & effectum* imputationis fidei & appropriationis justitiæ, notatum hîc voce Ebræa צדקה & Græc. εἰς δικαιοσύνην h. e. *ad Justitiam*, adeoque finis & effectus ejus est *Justitia* h. e. non ut fides, quæ credimus, sit Justitia Abrami & nostra, quippe quæ nulla est; neque ut fides in opus bonum

bonum iustumque Abramo & nobis scribatur; neq; ut Justior coram DEO ex iusto fieret, cum Apostolus nusquam dicat Abramum ex fide factum fuisse justiore, idemq; iustitiam Pontificiorum secundam ignoret; sed ut quæ alterius (Messiæ) iustitia est quamque fide apprehendit, sua (nostra) fieret vel ut efficeremur iusti per illum, 2. Cor. 5. 21. Sed hæc de sensu loci sufficiant. Succedit ergo

SECTIO III. PRACTICO & PORISMATICA.

Cum enim tractatio loci Scripturæ sine usu additione sit manca, Chinc ad usum quoque loci hætenus expositi dilabimur; quamquam ob pagellarum angustiam vela hic contrahere, usumq; tantum consecrariis indicare tenemur, quæ vindicari ex data exegeti possunt.

CONSECT. I.

Idem planè modus iustificandi in V. & N. T. est.

Contra Pontificios, Scholasticos & Patres quosdam, item contra Socinianos & Arminianos.

CONSECTARIUM II.

Deus Hominem Peccatorem in Christum credentem sine ullo operum s. legis s. gratie in vi u adeoq; sola fide iustificat.

Contra Pontificios, Socinianos & Arminianos.

CONSECT. III.

Propter solam Christi obedientiam & iustitiam, quæ antorsum & retrorsum valet, nobisq; per fidem imputatur, adeoq; non in bæsi, sed imputatiuè, verè amen, coram Deo iustificamur.

Contra Pontificios, Socinianos & Arminianos.

CONSECT. IV.

Fides in Justificationis actu non (1.) ut conditio quedam moralis, neq; (2.) ut dispositio quedam, nec (3.) qua a Deo noster, aut (4.) qua obedientia spectatur; sed unicè, qua organon est, quo meritum Christi apprehendimus nobisq; applicamus (1.) Contra Armin. quibus hic pollicem premunt Novatores (2.) Contra Pontific. (3.) contra eosdem. (4.) contra Socinian. & Armin.

CONSECT. V.

Fides, qua creditur, elevatione non indiget, per gratiosam Dei estimationem, ut ipse fidei actus materia imputationis fiat; sed fides qua creditur s. obiectum, quod creditur, h. e. meritum Christi fide apprehensum imputatur credenti ad iustitiam. Contra Arminianos.

Sed hic abrumpere filum tenemur. Gloria sit CHRISTO, qui est ex Abramo & Patribus secundum carnem super omnia Deus in secula benedictus!

GENEROSISSIMI, PER QUAM REVERENDI, NOBILISSIMI,
PRUDENTISSIMI, EXIMIQUE VIRI,

Sicut sese desiderijs & Expectationi Vestrae in tenebris haecenus delitescens in-
genij mei partus, qui haud pridem inter privatas Rosarum Musas accensus,
illuxit primitias puto studiorum meorum Theologicorum, quas Vobis laudem
magis conatus, quam virium premia exorantes, offero. Fiducia enim, quae
in Vos, Patroni Fautoresq; Maximi, accendor, erexit animum, hasce tantilli
operis pagellas, ut reseram obsequii mei, Vobis consecrare, & ut decenti magis
nitore constent, Benevolentiae Vestrae, quae decet observantiam, insinuare. Huic
enim labori cum Patronos circumspicerem, veni mihi in mentem illud Aristidis
Adrianei, quod orationes. iepov scribitur: Templaq; videm Diis convenit
consecrare, Viros vero eximios scriptorum dedicatione honorare. E-
quissimum ergo judicavi, Vobis Vestriq; honoris memoriae perenni hoc quicquid
est chartacei muneris dedicare; Cujus rei rationes sunt potissime, partim, ut,
quantis ego obsequijs Vobismet obstrictus vitam perspicuius, partim etiam,
ut nihil mihi jucundius esse sciatis, quam si aeternum ad Vestra sacra obli-
gatum offerre animum sufficiam. Optima namq; clientis animi indoles haec est,
ut observantia nunquam intermoritura consecret aeternitati ipsi Patronorum &
Favorum Nomina. A qua consuetudine tantum abest, ut recedere unquam volu-
erim, ut potius eandem nisi in omni observare studuerim. Et ne ego inter tot
concertationes solus obmutuisse videar, malo potius imitatione optimorum ex-
emplorum inflammatus, exili hoc se scripto Nomina condonorare Vestra,
quam culpam committere mea, ut in debita mea erga Vos observantia & affectu
quidquam desiderari videatur. Admitti ergo hoc & consecratum haud inviti
habere, sed bilari exporrethiq; & a quidem fronte capessite, quae olim Arta-
xerxes benignitate, quam Plutarchus praedicit, cui nihil adeo parvum usquam
oblatum, quod non prompte, libenterq; acceperit; Sic rem Generosis Heroi-
bus, Virisq; eximijs dignam facietis. Hujus si me voti compotem intellexe-
ro, boni ominis loco ducam, atq; opera precium me fecisse judicabo, nihil cu-
rans, quicquid vel Zoili vel Momi livor contra hiscat, quippe adversus quem Au-
toritatis tutelae, Vestrae clypeo sat ero munitus. Ego autem quod factis meis
deest, votis adimplebo, Dumque T. O. M. indefessis precibus venerabor, ut o-
mnem porro gratiam disfundat, & Vos quam diutissime Ecclesia, Patria, Repu-
blica, Vestri Vestrarumque Familiarum, & meo deniq; si merear, bono annare,
perennare sinat, incolumes conservet, & tot felicitatum cumulos indies addat,
quot voces ac syllaba, imò & littera praesenti scripto continetur. Fiat ita Fiat!

Scrib Rosoch:

d. 25. April. 1696.

Amplissimorum Eximiorumq;
Nominum Vestrorum
Devotissimus promptissimuscq; Cultor
MATTHAËUS BOLIUS

Eximio planè atqve erudito DN. BOLIO,
De ABRAMO imputativè solâ fide Justificato,
Publicitus ante discessum in patriam disputaturo
FELICITER!

MOestus, AMICE, qvidem meriti fers fata PARENTIS;
Sed tamen en! ambis * lætus honesta simul,
Sit specimen studii felix, precor: omne, quod ambis,
Obtineas lætus, premia grata feras!
* Matthæus Bolius, LMq; inter occup;
Anagr.
Ho! Tu lætus
ambis,

A.D. HABICHHORST, D.

Solam justificare fidem, non munera legis,
Abrami exemplo tultus, Amice, doces,
Aufus hosce Tuos meritò collaudo, proboq;
Augmenta & posthac uberiora precor.

Gl. Dn. Resp. de eximiis in studio Theologico
profectibus totâ mente applaudens gr.

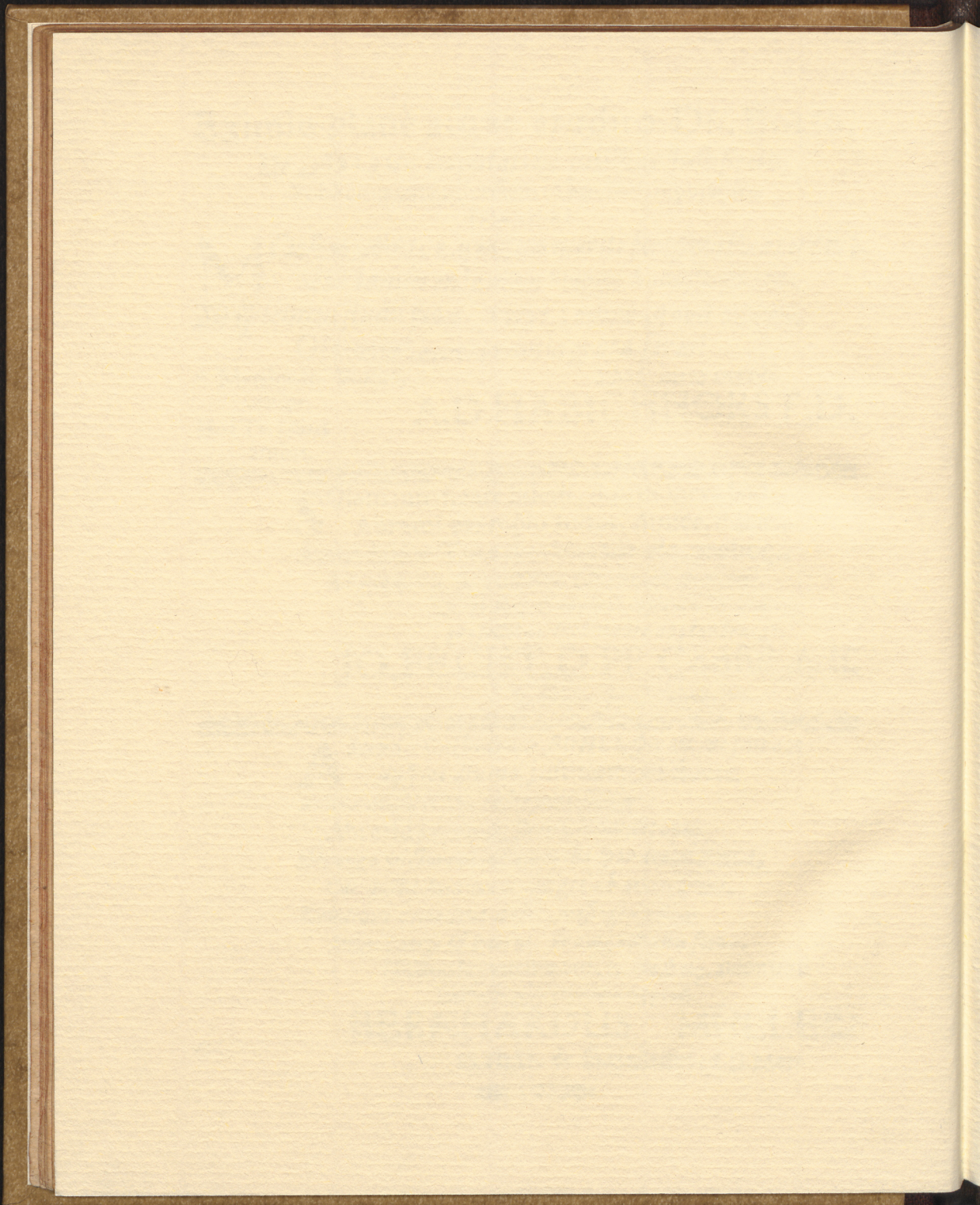
JO. FECHT, D. PP. Consist. Adf.
& Distr. Rost. Superint.

Ascendis Cathedram, BOHLI, spirantime sacram
Auspice divino, Justitiamqve doces.
Ardua moliris pro religione fideq;
Abrami pugnans, Jbova secundet opus.
Hincego victorem lætum mibi spondeo, BOHLI,
Cui doctâ summum surgit ab arte decus.
Laudibus extollent docti, vestigia calcas
Dum Patris & Patruï. Premia digna feres.
Te standæ amicitia: terl, & Dn Resp. abiturienti
fausta & prospera quæq; prec.

BERNHARDUS MÜLLER:

SS. Th. D. & Ecclesiastes ad D. Mar

☉ (o) ☉

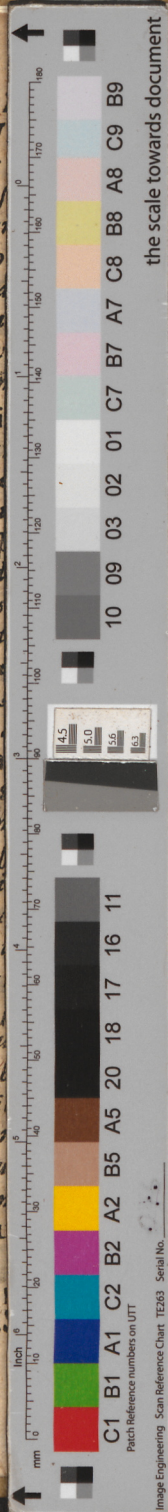

GENEROSISSIMI, PER QVAM REVERENDI,
PRUDENTISSIMI, EXIMIQVE V

Siste sese desiderijs & expectationi Vestrae in tenebris
Sgenij mei partus, qui haud pridem inter privatas Ros
illuxit: primitias puto studiorum meorum Theologicorum
magis conatus, quam virium premia exorantes, offero
in Vos, Patroni Fautoresq; Maximi, accendor, erexit a
operis pagellas, ut reseram obsequii mei, Vobis consecra
nitore constent, Benevolentiae Vestrae, qua decet obser
enim laborem cum Patronos circumspicerem, veni mihi in
Adrianei, quod orationes. ieq̃ scribitur: Templam qui
consecrare, Viros vero eximios scriptorum dedicat
quissimum ergo iudicavi, Vobis Vestriq; honoris memoria
est: chartacei muneris dedicare; Cuius rei rationes sunt
quantis ego obsequijs Vobismet obstrictus vivam pers
ut nihil mihi jucundius esse sciat, quam si aeternum ad
gatum offerre animum sufficiam. Optima namq; clientis
ut observantia nunquam intermoritura consecret aeterni
Favorum Nomina. A qua consuetudine tantum abest, ut re
erim, ut potius eandem nisi omni observare studuerim
concertationes solus obmutuisse videar, malo potius imit
emplorum inflammatus, exili hinc scripto Nomini
quam culpa committere mea, ut in debita mea erga Vos
quidquam desiderari videatur. Admitti ergo hoc & con
habete, sed bilari exporretiliq; & ea quidem fronte cape
xerxes benignitate, quam Plutarchus pradicat, cui nihil
oblatum, quod non prompte, libenterq; acceperit; Sic re
bus, Virisq; eximijs dignam facietis. Hujus si me voti
ro, boni ominis loco ducam, atq; opera precium me fec
rans, quicquid vel Zoili vel Momi livor contra bisat, qui p
toritatis tutelae, Vestrae clypeo sat ero munus. Ego au
deest, votis adimplebo, Dumque T. O. M. indefessis precib
mnem poro gratiam disfundat, & Vos quam divitissime E
blica, Vestri Vestrarumque Familiarum, & meo deniq; si i
perennare sinat, incolumes conservet, & tot felicitatis cu
quot voces ac syllaba, imò & litera praesenti scripto: omni in ca
Scrib Roscob:

d. 25. April. 1696.

Amplissimoru
Nominum
Devotissimus
MATTHAEUS

the scale towards document

lens in
census,
laudem
m, qua
antelli
magis
e. Huic
isidis
venit
E.
ie quid
im, ut,
etiam,
a obli
hec est,
rum &
n volu
ter tot
um ex
Vestra,
affectu
inviti
Arta
uspian
Heroi
ellexe
bil cu
m Au
s meis
, ut o
Reign
nare,
addat,
at!
umq;
Cultor